

مسجدنا

ویژه‌نامه تخصصی مرکز رسیدگی
به امور مساجد استان‌های خراسان
ویژه‌نامه هفته پژوهش و فناوری

پژوهش‌های مسجدی گامی موثر در جهت حل مسائل جامعه
مساجد پایگاه تفکر و تدبیر
رونمایی از نشان رسمی و مجوز انتشارات مسجدنا
حضور همسنگرهای مسجدی در نمایشگاه پژوهش و فناوری استان

پژوهش‌های مسجدی گامی موثر در جهت حل مسائل جامعه

حجت الاسلام و المسلمین سید حسن وحدتی شبیری
استاد حوزه و دانشگاه و مدیر ساخت مسجد روح اله (ره)

پژوهش در مسجد دو معنا دارد: یکی پژوهش حول محور مسجد و دیگری پژوهش حول محور مسئله‌های اجتماعی جامعه اسلامی در مسجد با استفاده از ظرفیتی که در بین نمازگزاران جوان و افراد مسن‌تر وجود دارد.

امام مسجد؛ امام و راهبر جامعه

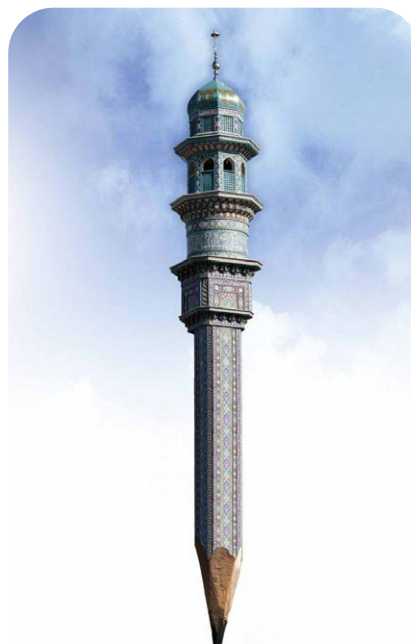
امام مسجد در حقیقت امام جامعه و راهبر و رهبر مسلمانان است. او می‌تواند در بستر مسجد با مردم ارتباط بگیرد و مردم نیز می‌توانند در مسجد با امام مرتبط شوند تا او مشکلاتشان را حل کند و مشورت و رهنمود لازم را بدهد. این ارتباط دوطرفه از کارایی‌های مسجد است که باید درباره‌اش پژوهش شود.

برخی موضوعات پژوهشی مسجد

درباره مسجد موضوعات متعددی وجود دارد که می‌توان به‌عنوان مسئله پژوهشی به آن پرداخت؛ از جمله:

- ساختمان مسجد: مسجdsازی چطور باید باشد؟
- مسائل مالی مسجد: تأمین مالی مسجد و به‌طور اعم، نظام اقتصادی مسجد چگونه باید باشد؟
- مدیریت مسجد: مسجد چگونه اداره شود؟
- مهارت‌ها و آموزش‌های ضروری برای امام‌جماعت چیست؟ امام باید دوره‌های خاصی را دیده باشد؟ مثلاً مهندسی فرهنگی بداند یا مدیریت بحران را آموخته باشد؟
- تاریخ مسجد: جای پژوهش دارد.
- حقوق مسجد: مسجد از نظر قوانین داخلی چه ضوابطی دارد؟ مسجد در

اصبحت؟» عرض کرد: «یا رسول الله، اصبحت موقناً.» («حالت چطور است؟ چطور صبح کردی؟» گفت: «من در حال یقین صبح کردم.») حضرت فرمودند: «و ما علامة یقینک؟» هرچیزی نشانه‌ای دارد. نشانه یقین تو چیست؟ عرض کرد که: «من اکنون بهشت و جهنم را می‌بینم. اهل بهشت و جهنم را می‌بینم. در همین اصحاب شما نیز می‌توانم نشان دهم چه کسانی اهل بهشت و چه کسانی اهل جهنم هستند» که حضرت اجازه ندادند افشا کند؛ اما ادعای او را قبول کردند. این‌ها ارتباطات اجتماعی است تا مردم از حال هم باخبر شوند.

تاریخچه مسجد

یکی از مباحثی که می‌توان درباره تاریخچه مسجد بررسی کرد، این است که کارایی مسجد از همان صدر اسلام چه بوده است؟ پیامبر گرامی (ص) مسجد خود را در شهر مدینه بنا کردند و قبل از شهر مدینه، مسجدی در منطقه قبا بیرون شهر مدینه ساختند.

ارتباط اجتماعی در مسجد

مسجد قطعاً محل عبادت مسلمان‌هاست؛ اما آیا به‌غیر از عبادت، کارایی دیگری نیز داشته است؟ روشن است که مسجد از بدو تأسیس، کارکردهای دیگری نیز داشته که یکی از کارایی‌های مهم آن، ارتباط اجتماعی در مسجد است. در شرع مقدس، با اینکه می‌توان نماز را قرا‌دا خواند، بر اقامه نمازجماعت تأکید فراوان شده است؛ زیرا مردم به این واسطه، از یکدیگر باخبر می‌شوند و ارتباط اجتماعی در جامعه شکل می‌گیرد.

در روایات متعددی آمده که شخص پیامبر گرامی (ص)، پس از نمازجماعت، در مسجد می‌نشستند و با مردم احوال‌پرسی می‌کردند. مثلاً حضرت پس از نماز صبح، یکی‌یکی با اصحاب احوال‌پرسی کردند تا به آن جوان رسیدند و گفتند: «کیف

مسجد؛ گره‌گشای اختلافات

مسجد گره‌های بسیاری را می‌تواند باز کند. در تاریخ می‌بینید که مسجد پیامبر رحمت(ص) محل حل مشکلات مردم بود. در همین مسجد کوفه، «دکة القضاء» بوده که اختلاف‌ها در آن برطرف می‌شده. البته برخی اختلافات سنگین طبیعتاً کارهای کارشناسی می‌طلبید و به مسائلی همچون قضاوت، دادگستری و اجرای احکام نیاز است؛ اما مردم در اختلافات ساده نباید سریع به سمت دستگاه قضایی بروند. شوراهای حل اختلاف را می‌توان با جلوداری امام مسجد، در خود مسجد تشکیل داد تا مشکلات را حل کنند. فی‌نفسه حضور در محیط مسجد و قسم‌خوردن در آن مانع مشکلات بسیاری است. مثلاً شخصی مدعی است که من ۱۰۰ میلیون از طرف مقابل طلبکارم و به من نمی‌دهد. طرفین به مسجد نزد امام می‌آیند. امام مثلاً مدعی‌علیه را سوگند می‌دهد و قسم‌خوردن در فضای مسجد برای افراد سنگین است. از این فضای مقدس می‌توان برای حل اختلافات خانوادگی و غیرخانوادگی استفاده کرد و این یک کارایی برای مسجد است.

حل مشکل کارتن‌خوابی توسط مساجد

می‌توانیم با یاری جامعه‌شناسان مسلمان پژوهش کنیم که مسجد چگونه می‌تواند در رفع مسائل اجتماعی اثرگذار باشد. برای نمونه، در جامعه مشکل کارتن‌خوابی وجود دارد که این مشکل در هر فصل زمستان دل‌های نیک‌اندیشان را آزار می‌دهد. مساجد برای حل مسئله کارتن‌خوابی چه نقشی باید ایفا کنند؟ آیا نمی‌شود در مسجد را باز کرد تا آن‌هایی که جایی برای استراحت ندارند، به آنجا بیایند و امکاناتی در اختیار آن‌ها گذاشته شود؟ آیا نمی‌شود مثلاً

باشد برای حل‌شدن معضلات جامعه دینی. برای نمونه، اکنون مسئله آب یکی از مسائل مبتلا به جامعه ماست که فروع مختلف و راهکارها و راهبردهای گوناگونی برای حل آن در کشور ما و کشورهای همسایه قابل طرح است. مسجد می‌تواند از ظرفیتی که بین نمازگزاران و مراجعان و مردم محل وجود دارد، برای حل مشکلات اجتماعی استفاده کرده، برای یافتن راهکارهای مناسب پژوهش کند. حلقه‌های پژوهشی می‌توانند در مسجد، با ظرفیت همین مراجعان و ساکنان اطراف مسجد تشکیل شوند. فرهیختگان و استادان و جوانان می‌توانند در کانون مسجد برای حل مشکلات اجتماعی پژوهش کنند و مسجد این کارایی را دارد.

اقسام پژوهش مسجدی

پژوهش در مسجد دو معنا دارد: یکی پژوهش حول محور مسجد و دیگری پژوهش حول محور مسئله‌های اجتماعی جامعه اسلامی در مسجد با استفاده از ظرفیتی که در بین نمازگزاران جوان و افراد مسن‌تر وجود دارد.

حقوق بین‌الملل چه جایگاهی دارد؟ مسجد در حقوق جنگ نیز جای بحث دارد.

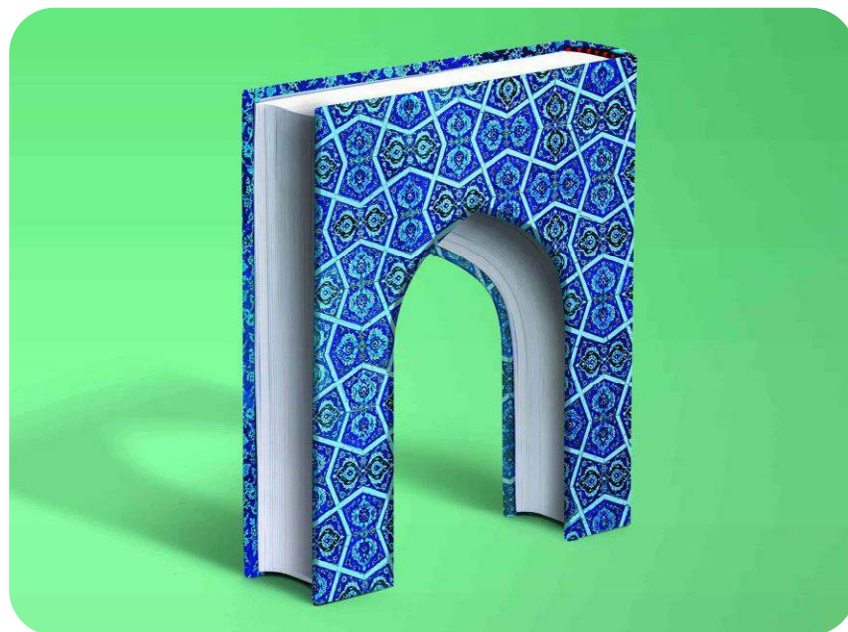
جایگاه فقه مسجد

به‌غیر از موضوعات پیش‌گفته، ابواب مختلفی نیز وجود دارد که محور آن خود مسجد است؛ از جمله فقه مسجد. مسائل متعددی در فقه مسجد مطرح می‌شود؛ از جمله:

- اگر مسجد نجس شود، حکمش چیست؟
- اگر مسجد در مسیر خیابان‌کشی قرار بگیرد، چه وضعیتی پیدا می‌کند؟
- هدایایی که به مسجد داده‌اند، مانند فرش، پول، استکان و ظرف، این‌ها چه حکمی دارد؟
- آیا می‌شود اموال و متعلقات مسجد را تبدیل به احسن کرد؟
- آیا اموال هدیه‌شده به مسجد، حکم عین موقوفه را دارد؟

مسجد؛ محلی برای پژوهش

از منظری دیگر نیز می‌توان به مسجد نگاه کرد و آن اینکه مسجد محل پژوهش شود و این پژوهش نه صرفاً در ارتباط با خود مسجد، بلکه در یک دامنه گسترده‌تر، تلاشی

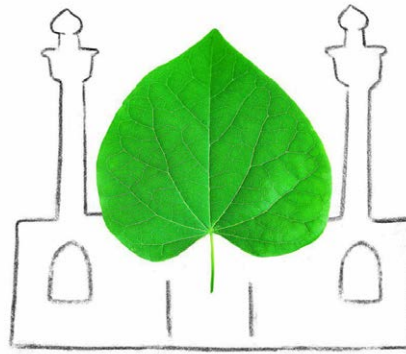

مطالعه درباره اقتصاد مسجد

موضوع مهم دیگر، اقتصاد مسجد است. مسجد برای این فعالیت‌های پژوهشی و تبلیغی به پول نیاز دارد. اینکه امام بلند شود برای برنامه‌های مسجد پول مطالبه کند، درست نیست. باید درباره اقتصاد مسجد مطالعه شود و مسجد به منابع پایداری متصل شود که نیاز نباشد هر شب بلند شوند و پلاستیکی بردارند و از مردم کمک بگیرند. البته جمع‌آوری کمک‌های مردمی و نصب دستگاه پوز برای دریافت این کمک‌ها عیبی ندارد و خوب است؛ منتها در کنار آن باید اقتصاد پایدار برای مسجد در نظر گرفت. از گذشته مساجد موقوفات داشته‌اند که همان سنت باید احیا شود.

نیازهای نرم‌افزاری و سخت‌افزاری

از نظر نرم‌افزاری، همین چگونگی رصد و پایش شخصیت‌های علمی در محل و منطقه و ارتباط با آن‌ها و جذب آن‌ها به مسجد، محتاج برنامه و سیستمی است که باید نرم‌افزارش

فضایی برای ساخت مسجد در نظر گرفته شود. برای مثال، آستان قدس زمین‌هایی را در نقاط بسیار خوب فروخته است و نقطه‌های خوبی را برای ساخت مسجد در نظر گرفته است؛ منتها اولاً مساحتش کافی نیست؛ ثانیاً آستان قدس باید برای ساخت این مساجد نیز بودجه‌ای اختصاص دهد. آستان قدس می‌تواند بخشی از پولی را که از فروش زمین به دست می‌آید، به این کار اختصاص دهد.

مسجد باید اثرگذار باشد

مسجد باید مجتمعی فرهنگی و اثرگذار در جهت رفع جهالت از منطقه و تربیت مردم باشد. سابقاً علما و امامان مسجد مردم را تربیت می‌کردند؛ اما الان بسیاری از ائمه جماعت، به نمازخواندن بسنده می‌کنند. این واقعاً فاجعه‌ای است که مسجد از بطن زندگی مردم جدا شود و جوانان در مساجد ارتباط لازم را با آن فضای معنوی برقرار نکنند. این‌ها به پژوهش و کار نیاز دارد.

شناسایی پژوهشگران مسجدی

چقدر خوب است که امامان مسجد، شخصیت‌های علمی اهل پژوهش را شناسایی کنند و احیاناً از علمای مسلمان و جامعه‌شناسان و روان‌شناسان مسلمان که عرق دینی دارند، دعوت کنند که در مساجد برای ارتقای فرهنگ و دانش مردم مطلب ارائه دهند.

معتادان به مسجد بیایند و علاج شوند و مسجد اشتغال‌زایی کند و در رفع بیکاری و اعتیاد اثرگذار باشد؟ این کارایی‌های مسجد است که می‌شود روی آن‌ها تأمل کرد.

پیشینه پژوهش در مسجد

سؤال شده است که «آیا شما پیشینه پژوهش در مسجد را خوب ارزیابی می‌کنید؟» بنده در واقع این پیشینه را خوب ارزیابی نمی‌کنم. مسجد در خیلی از جوامع مسلمان فقط کارایی یک معبد را دارد که صرفاً افراد آنجا را برای عبادت استفاده می‌کنند؛ ولی حل مسئله‌ها و استحکام روابط اجتماعی و خانوادگی در این مساجد اتفاق نمی‌افتد.

آسیب‌شناسی مساجد موجود

در خیلی از شهرها و کشورها و حتی در همین ایران خودمان، مساجد کارکردهای خود را بعضاً از دست داده‌اند. برای نمونه، مسجد قدیمی و مهم شهر یزد، محلی برای توریست‌ها شده است. فرش‌هایش را هم جمع کرده‌اند تا فقط توریست‌های اروپایی آنجا بیایند و از آن‌ها پول بگیرند و بچرخند و بروند! در مسجد امام علی(ع) در هامبورگ آلمان دیدم که شهروندان می‌آیند و به‌طور مختصر با اسلام ناب آشنا می‌شوند و هم بازدید می‌کنند و می‌روند. این خوب است. آیا این امر کارایی مسجد است یا اینکه باید مسجد در همان فضاهای قدیمی حلال مشکلات باشد؟ در اصفهان نیز برخی از مساجد به آثار باستانی مبدل شده است که این خوب نیست.

رابطه مسجد و شهرسازی

مسئله دیگری که به پژوهش نیاز دارد، این است که هنگام توسعه شهرها، باید در قوانین شهرسازی،

است. الان نیز می‌توانیم همین کار را بکنیم. در مسجد نباید فقط برای نماز باز شود؛ بلکه مسجد باید در همه ساعات کارایی داشته باشد. شب موقع خواب به بی‌خانمان‌ها امکانات دهد و در طول روز ساعت‌به‌ساعت درس‌های مختلف، نماز، عبادت و دعا برقرار باشد. اما در این باره باید مطالعه علمی صورت پذیرد که اگر رغبت جوانان یا مردم به مسجد کم شده است، علت آن چیست.

علت جاذبه نداشتن برخی مساجد

چرا در برخی مناطق، مسجد جاذبه کافی برای جذب مردم را ندارد؟ گاهی اخلاق و رفتار امام‌جماعت و ضعف او در مردم‌داری باعث می‌شود مردم از مسجد رمی‌ده شوند. امام باید جاذبه و جذابیت کافی داشته باشد؛ لذا باید درباره کارایی و کارآمدی مسجد پژوهش کنیم و نقش مسجد را بازخوانی کنیم و از گذشته درس بگیریم. رهبر معظم انقلاب قله قله دوم، انقلاب اسلامی را در بیانیه گام دوم، تمدن نوین اسلامی گذاشته‌اند. یکی از عناصر مؤلفه تمدن نوین اسلامی مسجد است. باید روی مسجد سرمایه‌گذاری کرد. مسجد به پژوهش نیاز دارد.

«الصلوة» می‌گفتند و مردم ترغیب می‌شدند برای حضور در مسجد. حتی در حرم‌ها نیز آن مقداری که شایسته است، توجه به اذان و شرکت در نمازجماعت مشاهده نمی‌شود. اذان از مأذنه‌ها پخش می‌شود؛ اما این کافی نیست. باید در حرم به صورت مرتب به زائران تذکر داده شود که وقت نماز است و ضریح مطهر را رها کنید و برای نماز بروید. این مطلب را باید مکرر تذکر داد تا زائر از اینکه در لحظه نماز مشغول به کار دیگری باشد، احساس شرم کند. این‌ها به مطالعه و پژوهش نیاز دارد.

چالش نوظهور در ارتباط با مسجد

اما چالش‌های نوظهور درباره این است که می‌بینیم شهر توسعه پیدا می‌کند و متناسب با توسعه شهر، مسجد ساخته نمی‌شود. بار مسجد باید به دوش مردم باشد. مردم باید به مسجد رغبت داشته باشند و زمانی که در مسجد حضور دارند، خودشان را مثل ماهی در آب ببینند. مسجد در قدیم کانون دانش بوده

در مرکز رسیدگی به امور مساجد تهیه شود.

درباره نیازمندی‌هایی سخت‌افزاری پژوهش در مسجد نیز باید گفت که ضروری است در مساجد فضاهای خاص مانند کلاس‌های درس وجود داشته باشد. یا مهدکودکی باشد برای فرزندان خانم‌هایی که می‌خواهند برای کلاس‌هایشان مراجعه کنند. باید دید نمازگزار چه احتیاجاتی دارد و آن احتیاجاتش را در نظر بگیریم. قدیم‌ها این‌گونه بوده است که مثلاً محلی برای نگهداری حیوانات، اشیاء، لباس‌ها و کفش وجود داشت و باید این نیازهای سخت‌افزاری احیا شود.

توجه به اذان و دعوت به نماز

این مسائل را باید در اولویت فعالیت‌های پژوهشی قرار دهیم که در رأس آن، پژوهش راجع به خود مسجد، کارایی مسجد، به‌روزشدن و ارتقای مسجد و فرهنگ مسجد است. در قدیم تا اذان می‌گفتند، مغازه‌دارها در مغازه‌شان را می‌بستند و جلوی مغازه‌شان اذان می‌گفتند. «الصلوة،

مساجد پایگاه تفکر و تدبیر

حجت الاسلام والمسلمین محسن ملکی ابرده

استاد درس خارج و مدیر مسجد غدیر بابا علی

مسجد پایگاه تفکر و تدبیر

مسئله مسجد، پژوهش و علم و معرفت یکی از بسترهای مهم زندگی اجتماعی اسلامی است. اصولاً مسجد از نامش پیداست از سجود، تواضع و تفکر و تدبیر آغاز می‌شود و اولین پیامش، مسئله علم و معرفت‌گرایی است. در این زمینه کافی است که ما تاریخ اسلام را مرور کنیم. آن موردی که معروف و مشهور است: نبی مکرم اسلام وارد مسجد شدند، دیدند دو گروه حلقه زده‌اند. گروهی حلقه ذکر و دعا دارند و گروهی هم مشغول گفتگوی علمی و تحقیقات علمی‌اند. مشغول پرسش و پاسخ‌های علمی و معرفتی‌اند. نبی مکرم اسلام صلی‌الله علیه و آله و سلم فرمودند: «کلاهما علی الحق» هر دو گروه برحق‌اند. «لکن بعثت للعلم» من مبعوث شده‌ام برای علم و معرفت. رفتند کنار گروهی نشستند که مشغول علم‌آموزی، تحقیق و تطبیق و پژوهش در مسائل انسان‌شناسی و حقیقت‌شناسی بودند؛ بنابراین سابقه مسجد در طول تاریخ اسلام سابقه علم است. سابقه معرفت است.

خود نماز جماعتی که در مسجدها برگزار می‌شود، نماد اصلی آن تدبیر و تفکر اجتماعی است که انسان‌هایی در کنار هم جمع بشوند و در قالب نمازخواندن به واقعیت‌های هستی بیندیشند. فکر کردن و اندیشیدن در اطراف حقایق و واقعیت‌ها را امروزی‌ها پژوهش و تحقیق می‌گویند. اصولاً هر انسان موحدی محقق است. انسان‌ها در نگاه اسلامی و توحیدی وقتی انسان حقیقی هستند که در جهات معرفتی بیندیشند. انسان و انسانیت حقیقی با تفکر معنا می‌شود و تفکر چیزی جز مسئله تحقیق و تدبیر و پژوهش نیست.

سمت‌وسوی به معرفت‌افزایی

مساجد اگر بخواهند به این حقیقت دردانه خودشان که در اسلام عزیز درون هر مسجدی تعبیه شده برسند، با محوریت مردم و امام جماعت و مسئولینی که عهده‌دار اداره مسجد هستند، باید فضای مسجد را سمت‌وسوی به معرفت‌افزایی بدهند. نگاه هیئت‌امنا، نگاه روحانی و امام جماعت و همه مردم به این باشد که در مسجد معرفت‌یابی کنیم.

به تعبیر امام مجتبی علیه‌السلام والسلام کسی که وارد مسجد می‌شود یکی از چیزهایی که به او می‌رسد «علم مستطرف» است، علم جدید، معرفت جدید، نکته جدید؛ بنابراین مساجد باید سمت‌وسو داده بشوند به سوی واقعیت‌های مسجد که خانه معرفت است. برای این جهت امام جماعت خیلی نقش دارد. امام جماعتی که به فکر معرفت‌افزایی باشد بالأخص امام جماعت‌های جوان، بنده خودم در این قسمت تجربیاتی دارم که وقتی امام جماعت با مردم همراه می‌شود و با آن‌ها زندگی می‌کند، می‌تواند برنامه‌های متنوعی را تنظیم کند، بالأخص از نسل جوان و نوجوان برای تبلیغات و تحقیقات و پژوهش‌های علمی استفاده کند.

الزامات پژوهشی مسجد

آنانی که مدیریت مساجد را بر عهده دارند مثل امور مساجد، می‌توانند مدیریت کنند امکانات سخت‌افزاری مورد نیاز مساجد تهیه بشود، در اختیار مساجد قرار بگیرد البته با هماهنگی هیئت‌امنا و بنیان مساجد و از جهت

استاد و مدرسه و دانشگاه و حوزه همه کارهای خودشان را می کنند اما فضای مسجد به تعبیر اهل معرفت مقام جمع الجمعی است یعنی همه فضائل علمی، اخلاقی و اعتقادی را می توان در مسجد دید. از این جهت است که در روایات آمده است انسان متفکر داخل مسجد، مثل ماهی داخل آب است. آب مایه حیات ماهی است. معرفت هم، مایه حیات انسان است. انسان بدون معرفت مرده متحرک است. وقتی انسان، انسان زنده و بالنده است که با فکر زندگی کند. با تدبیر بیندیشد و اهل تحقیق باشد. به یک سری حقایقی برسد. از همین جاست که عنوان دانش طلب، دانشجو، طلبه یا طالب علم پدید می آید. اینکه گفته اند مساجد سنگرند به معنای جامع سنگرند؛ یعنی پایگاهی است که می تواند همه نیازهای انسان را در بُعد انسانی تأمین کند. ان شاء الله همه کسانی که در بُعد علم و اندیشیدن و تدبیر و تفکر زحمت می کشند چه در کانون مساجد و چه در مدارس و مراکز علمی به این حقیقت اسلام عزیز که معرفت گرایی است، بیشتر فکر کنیم و فکر کنند و بهره بیشتری ببریم با موفقیت و عاقبت به خیری ان شاء الله.

در مسجد می نشینند، فکر می کنند و با چند لحظه فکر کردن زندگی شان عوض می شود؛ بنابراین خود وجود مسجد آزاد باشد برای اینکه افراد مختلف با نگاه های مختلف بیایند و این خانه و چهار دیواری را از خودشان بدانند، این خودش تبلیغ و سوق دادن جوان ها به اندیشیدن و پژوهش است. این تشویق به تفکر که در دین ما مطرح شده، اینکه خصوصاً در مساجد انسان بنشیند و فکر کند، خودش تولید علم است. با سواد های مختلف می آیند، حالا سواد کم دارد، زیاد دارد، متوسط دارد، مدرک های علمی دارد. در آکادمی ها و مراکز علمی درس خوانده می آید، در مسجد می نشیند و چند لحظه فکر می کند. از این اندیشیدن چند لحظه ای گاهی قله هایی از معرفت را طی می کند که با گفت و شنود حل نمی شود. ما انسان ها و فرزندان آدم موجوداتی هستیم که خیلی پیچیده ایم. خیلی رمزوراز داریم. گاهی از نیم ساعت، بیست دقیقه، ده دقیقه، پنج دقیقه تفکر به یک چیزهایی می رسیم که از چند کلاس درس و مدرسه و استاد به آن نمی رسیم.

مسجد مقام جمع الجمعی

البته هر چیزی به جای خودش است.

نرم افزاری با ذوق و سلیقه های مختلفی که در مسجد حضور پیدا می کنند، مسئولان مسجد، امام جماعت ورود پیدا کنند و نگاهشان به مردم حتی در اقامه نماز جماعت، نگاه پژوهشی و تحقیق باشد. این مباحثی که در درون مساجد اتفاق می افتد از منبر، منبرها یکی از ابعاد نرم افزاری پژوهش گرایی مساجدند که هیچ چیز جای منبر را نمی گیرد. منبر و بیان معارف دین در مساجد در طول تاریخ یکی از امتیازاتی بوده که شاخصه پژوهش محوری مساجد را تعریف کرده و ماندگار کرده است؛ بنابراین از جهات مختلف می شود در وضع فعلی ما که دوره اینترنت و فضای مجازی است، این کانون های اعجاز آفرین یعنی مساجد خیلی از عوارض سوء فضای مجازی را خنثی کنند.

مساجد برای همه

اگر مساجد به شکل حقیقی خودشان در صحنه زندگی مردم حضور داشته باشند و مردم از این بیوت عتیقه، به تعبیر روایات ما «بیت العتیق» خانه های آزادی که همه انسان ها با هر شکل و شمایل، با هر گرایش فکری می توانند داخل این مساجد بیایند. آزاد باشد. ما مسجد را نگوییم مخصوص کسانی است که با گرایش های خاص دقیق متدینانه وارد می شوند. نه؛ آزاد باشد مساجد. با هر فکری، با هر اندیشه ای، با هر پوششی در مساجد بیایند، همان طوری که آن شخصیت بزرگ، سردار دل ها، حاج قاسم سلیمانی این را توصیه می کرد ما حق نداریم بگوییم بدحجاب ها و بی حجاب ها را به مساجد راه ندهید. پس هرکسی با هر پوششی، جوان ها، پسر ها با پوشش های مختلف، بتوانند بیایند مسجد را ببینند. در فضای مسجد تنفس کنند. این فضا ملکوتی است، خود تنفس در فضای مسجد اثر وضعی دارد. خیلی از جوان های ما، از پسران و دختران گاهی

رونمایی از نشان رسمی و مجوز انتشارات مسجدنا

نشان رسمی و مجوز انتشارات مسجدنا در بیست و سومین نمایشگاه پژوهش، فناوری و فن‌بازار خراسان رضوی با حضور رئیس مرکز رسیدگی به امور مساجد استان‌های خراسان رونمایی شد.

مرکز رسیدگی به امور مساجد استان‌های خراسان در اولین حضور خود در نمایشگاه پژوهش، فناوری و فن‌بازار خراسان رضوی، با ارائه دستاوردهای جدید، گامی مؤثر در جهت فرهنگ‌سازی و گفتمان‌سازی مسجد طراز انقلاب اسلامی برداشته است.

از مهمترین دستاوردهای راهبردی این مرکز در عرصه پژوهش می‌توان به راه‌اندازی انتشارات مسجدنا اشاره کرد؛ این انتشارات در ۴ حوزه کودک و نوجوان با عنوان «بچه‌های مسجد»، شهدای مسجدی با عنوان «گلدسته‌های گلگون»، تاریخ‌نگاری و وقایع‌نگاری مسجد با عنوان «میراث تمدن‌ساز» و اهداف، راهبردها و برنامه‌های مسجد «مسجد طراز» شروع به فعالیت نموده که در این نمایشگاه و با حضور حجت الاسلام والمسلمین مهدوی ارفع، رئیس مرکز رسیدگی به امور مساجد استان‌های خراسان از نشان رسمی این انتشارات رونمایی شد. انتشارات مسجدنا تنها انتشارات رسمی مساجد و مراکز مرتبط در سطح کشور است که از وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی مجوز نشر را دریافت نموده‌است. یکی دیگر از اقدامات راهبردی این

مخاطبین مواجه شد. برای خیلی از مراجعین، این حجم از فعالیت مساجد در حوزه‌های مختلف بسیار شگفت‌انگیز بود. مساجد حاضر در این غرفه، علاوه بر اقدامات فرهنگی و مذهبی، به سمت راه‌اندازی مجموعه‌های دانش بنیان، مراکز کارآفرینی، نیکوکاری، شورای حل اختلاف و گروه‌های هنری حرکت کرده بودند و دستاوردهای چشمگیری را ارائه نموده بودند. مسجد ارشاد الرضا (ع)، مسجد و مجتمع فرهنگی امام حسین (ع) و مسجد جواد الائمه (ع)، مساجد حاضر در غرفه همسنگ‌های مسجدی بودند که آخرین تولیدات خود در حوزه پویا نمایی، کتاب، نرم‌افزار و طرح پژوهشی ارائه کردند.

مرکز در زمینه فناوری، راه‌اندازی سامانه مسجدنا است؛ این سامانه بستر مناسبی جهت تولید و نشر محتوا در حوزه‌های آموزشی، پژوهشی، فرهنگی و تبلیغی برای ائمه جماعات و دیگر ارکان مسجد است تا در مسیر توانمندسازی حرکت نمایند. مرکز رسیدگی به امور مساجد استان‌های خراسان در نمایشگاه، بخش‌های مختلف این سامانه را برای عموم مراجعین به نمایش گذاشته بود. در این نمایشگاه علاوه بر مرکز رسیدگی به امور مساجد استان‌های خراسان، برخی از مساجد فعال مشهد، تحت عنوان همسنگ‌های مسجدی نیز حضور داشتند که آن غرفه نیز با استقبال گرم و پرشور

نمایشگاه پژوهش، فناوری و فن بازار خراسان رضوی

بازدید رئیس مرکز رسیدگی به امور مساجد استان های خراسان

بازدید دبیر شورای عالی و مدیر حوزه علمیه خراسان

حجت‌الاسلام والمسلمین محمدرضا صالح ریاست جامعه المصطفی مشهد

بازدید سید عبدالله ارجائی شیرازی شهردار مشهد مقدس

نمایشگاه پژوهش، فناوری

بازدید رئیس مرکز رسیدگی به امور مساجد استان های خراسان

بازدید یعقوب علی نظری استاندار خراسان رضوی

وفن بازار خراسان رضوی

انشارات مسجدنا

بچه های مسجد

(حوزه کودک و نوجوان)

گلدسته های گلگون

(حوزه شهدای مسجدی)

میراث تمدن ساز

(تاریخ نگاری و وقایع نگاری مسجد)

مسجد طراز

(تبیین اهداف، راهبردها و برنامه های مسجد)

برنامه های حمایتی

هسته های پژوهشی

(ایجاد گروه های پژوهشی در مساجد)

کتابخانه ها

(شناسایی و ساماندهی کتابخانه های مسجدی)

فراخوان آثار پژوهشی

(برگزاری فراخوان آثار پژوهشی)

تجلیل از پژوهشگران

(شناسایی و تجلیل از پژوهشگران مسجدی)

نشست های پژوهشی

نقد کتاب

(برگزاری جلسات نقد کتاب)

کارگاه های پژوهشی

(برگزاری کارگاه های روش تحقیق و پژوهش)

نشست های تخصصی

(برگزاری نشست های علمی پژوهشی)

کرسی های نظریه پردازی

(برگزاری کرسی های نظریه پردازی)

نقشای مجازی

مسجد پدیا

(راه اندازی سایت معرفی مساجد)

پژوهش نما

(ایجاد موضوع پژوهشی در سایت مسجدنا)

شبکه های اجتماعی

(تولید محتوای فضای مجازی)

کتابخانه الکترونیک

(راه اندازی کتابخانه الکترونیک)

نشریات تجربی

خطبه ها

(هفته نامه خطبه های نماز جمعه)

پیام نما

(بروشورهای بصیرتی)

رواق معرفت

(اینفوگرافیک های مسجدی)

کتاب نما

(معرفی کتاب های ارزشی)

نمایشگاه ها

مأذنه

(نمایشگاه دستاوردهای مساجد)

پژوهش و فناوری

(حضور در نمایشگاه پژوهش و فناوری)

انقلاب اسلامی

(برپایی نمایشگاه های تخصصی انقلاب اسلامی)

کتاب

(حضور در نمایشگاه های بین المللی کتاب)

محک های نمایشی

اکران های شهری

(تولید محتوای بنرها و پرده های شهری)

کارنما

(تولید گزارش فعالیت های مرکز)

مسابقات پژوهشی

(برگزاری مسابقات کتابخوانی و...)

پوستر، بنر و عکس نوشته

(تولید پوستر و بنرهای مناسبی)

مطالعات راهبردی

نجم

(تدوین نقشه جامع مساجد)

ایده های مسجدی

(ارائه برنامه های پیشنهادی برای مساجد)

اسناد راهبردی

(مطالعات و تطبیق اسناد راهبردی)

مسجد تمدن ساز

(تبیین نقش مسجد در ایجاد تمدن نوین اسلامی)

برنامه های پژوهشی

● مرکز رسیدگی به امور مساجد استان های خراسان ●